

Patrick Hebberecht and Evelyne Baillergeau (ur.): *Social Crime Prevention in Late Modern Europe, A Comparative Perspective*

(Socialna prevencija kriminalitete v sodobni Evropi, primerjalna perspektiva). Vubpress, Brussels University Press, 2012

V zborniku *Social Crime Prevention in Late Modern Europe*, ki je izšel v okviru knjižne serije *Criminological Studies*, sta urednika o razvoju in trenutnem stanju socialne prevencije kriminalitete, s poudarkom na specifikah posamezne države, zbrala perspektive dvanajstih evropskih držav – Belgije, Velike Britanije, Francije, Nemčije, Grčije, Madžarske, Italije, Nizozemske, Norveške, Portugalske, Slovenije in Španije.

V uvodniku urednika ugotavljata, da je od konca osemdesetih let naprej področje kriminalne prevencije na splošno dobro zastopano v literaturi, pri čemer je zaznati poudarek na situacijski prevenciji kriminalitete, medtem ko je področje socialne prevencije zapostavljeno. Ravno slednje urednika izpostavljata kot vodilo pri oblikovanju zbornika in se sprašujeta, kako so globalizacija, individualizacija, neoliberalizem, zaton socialne države in drugi značilni pojavi pozne moderne vplivali na pomen socialne prevencije.

Avtorji prispevkov so izhajali iz Youngove (2001¹) definicije socialne prevencije kriminalitete, po kateri ta zajema ukrepe, usmerjene v odpravo socialnih vzrokov kriminalitete, za razliko od mehaničnega zmanjševanja priložnosti (situacijska prevencija kriminalitete) ali zastraševanja (kazensko-pravni sistem). Urednika tako ugotavljata, da je v zadnjih desetletjih socialna prevencija kriminalitete pogosto nastopala kot alternativa situacijskopreventivnim ukrepom (še posebej v Franciji, Belgiji in posameznih predelih Italije) ali pa sta se obe obliki prepletali v okviru splošne vladne politike preprečevanja kriminalitete. Slednje lahko pomeni dvoje – priložnost za socialno prevencijo, da se razvija, in hkrati tveganje, da izgubi svoj pomen ter postane opora situacijski prevenciji. Prva možnost je, glede na ugotovitve avtorjev posameznih poglavij, da v zadnjem desetletju politika socialni prevenciji namenja vse manj pozornosti, le malo verjetna.

Patrick Hebberecht opisuje, kako so v Belgiji socialnopreventivne ideje v prvih desetletjih dvajsetega stoletja zaznamovale reforme kazenskega prava, še posebej področje otrokovih pravic in izvrševanja kazenskih sankcij. Vpliv socialne prevencije je zaznati tudi v ekonomskih, urbanističnih, izobraževalnih, socialnih in kulturnih politikah, ki so se oblikovale

v kontekstu razvoja socialne države po koncu druge svetovne vojne. Za ponazoritev prenosa socialnopreventivnih iniciativ z državne na lokalno raven avtor pod drobnogled vzame Gent kot dober primer mesta, ki pomemben delež znotraj kriminalnopreventivne politike namenja prav socialni prevenciji kriminalitete.

Adam Crawford in Peter Traynor opišeta razvoj angleških (geografsko zajameta Anglijo in Wales) politik na področju varnosti v lokalni skupnosti (*community safety*) in izpostavita prizadevanja za preprečevanje antisocialnega vedenja (*anti-social behaviour*). Posebej izpostavita leta 1991 izdan *Morgan Report*, poročilo o pregledu razvoja kriminalne prevencije, v katerem je eksplicitno poudarjeno, da mora biti socialna prevencija deležna najmanj enake mere pozornosti kot situacijska prevencija kriminalitete. Takratna vlada glavnih priporočil poročila ni implementirala in kot ugotavljata avtorja, so bila sredstva za kriminalno prevencijo v devetdesetih letih porabljena pretežno za situacijskopreventivne ukrepe, s poudarkom na investiranju v videonadzorne sisteme. Šele s prihodom nove vlade leta 1997, ki se je zopet oprla na *Morgan Report* in kritike takratne kazensko-pravne obravnave mladoletnikov, je socialna prevencija pridobila na veljavi znotraj kriminalnopreventivne politike. V obdobju trenutne vlade avtorja pričakujeta podobno smer razvoja socialnopreventivne politike, z mladimi, družinami in antisocialnim vedenjem v osrčju zanimanja (oziroma preprečevanja).

Podobno kot angleška avtorja izpostavita *Morgan Report*, avtorja prispevka o socialni prevenciji v Franciji, Jacques de Maillard in Séverine Germain, izpostavita pomen poročila, objavljenega leta 1982, v katerem je Gilbert Bonnemaision predstavil integrirano politiko, usmerjeno v deprivilegirana mestna območja (*politique de la ville*). Kot pojasnita avtorja, je Francija arhetipski primer razvoja kriminalnopreventivnih strategij na temelju partnerstva med različnimi institucijami, ukrepov za oživitev urbanih delov, življenja v skupnosti in spodbujanja mediacije. Tudi dandanes socialna prevencija v Franciji ohranja svoj delež znotraj kriminalnopreventivne in drugih politik, in sicer predvsem po zaslugi strokovnjakov, ki vanjo verjamejo, za razliko od politikov, ki pa njen delež zmanjšujejo na račun situacijskopreventivnih ukrepov, s tem pa postajajo meje med prevencijo in nadzorom vse bolj zabrisane.

¹ Young, J. (2001). Social crime prevention. V E. McLaughlin in J. Muncie (ur.), *The Sage dictionary of criminology* (str. 272). London: Sage.

Axel Groenemeyer in Holger Schmidt poročata, da se je v nemškem javnem in političnem diskurzu prevencija kriminalitete uveljavila šele v devetdesetih letih. Kriminalnoproventivne iniciative so bile usmerjene predvsem na posamezne potencialne storilce, pri čemer so bili v ospredju izobraževalni ukrepi. Avtorja navajata, da tudi sicer socialna kriminalna prevencija v Nemčiji temelji na izobraževalnih ukrepih (uporabita pojem *educational prevention*), občasno je zaznati tudi poudarjanje lokalne skupnosti. Mnogo socialnih politik in programov je dejansko usmerjenih v odpravljanje vzrokov kriminalitete, čeprav niso formalno uvrščeni med socialnoproventivne.

Sofia Vidali predstavi razvoj pojmovanja socialne kriminalne prevencije v okviru znanstvenih raziskovanj in kazensko-pravnih politik v Grčiji od osemdesetih let naprej. Ugotavlja, da je socialna prevencija usmerjena skoraj izključno na kazniva dejanja, ki jih povzročijo moški pripadniki nižjega družbenega sloja, mladostniki, zasvojenici z drogo in berači, večinoma na javnih krajih, in so pretežno nasilne narave. Iz socialnoproventivne agende je tako izključena ostala kriminaliteta, kot je beloovratniška, gospodarska in državna kriminaliteta. Avtorica zaključuje, da kljub nekaterim poskusom oživitve v preteklih letih socialna prevencija v Grčiji ostaja zgolj na ravni retorike.

Klara Kerezsi v prispevku o socialni prevenciji kriminalitete na Madžarskem pojasnjuje, da je od padca berlinskega zidu naprej razvoj kriminalitetne politike pomembno zaznamovala vsakokratna menjava oblasti. Avtorica natančno predstavi Nacionalno strategijo socialne prevencije kriminalitete (*National Strategy for Social Crime Prevention*), sprejeta leta 2003, kjer je socialna prevencija kriminalitete definirana kot sklop ukrepov, ki temeljijo na socialni vključenosti in medinstitucionalnem sodelovanju, s ciljem znižanja stopnje kriminalitete in izboljšanja občutkov varnosti pri prebivalcih. Prav sprejetje omenjenega dokumenta je glavni vzrok za to, da je kriminalitetna politika pridobila samostojnost, pri čemer je v zadnjem desetletju zaznati premik od socialnoproventivnih pristopov k bolj represivnim, situacijskim pristopom preprečevanja kriminalitete.

Rosella Selmini ugotavlja, da sta vloga in vidnost socialne prevencije kriminalitete v Italiji šibkejši, kot sta bili v prejšnjem desetletju. Ukrepi (še posebej na lokalni ravni) so vse manj usmerjeni v dolgoročno odpravo vzrokov kriminalitete preko socialnih reform in vse bolj spominjajo na »humanitarne« kratkoročne rešitve, usmerjene v manj privilegirane družbene skupine, pri čemer se socialnoproventivni ukrepi mešajo in kombinirajo s tipičnimi situacijskopreventivnimi. Kljub spremembam, ki jih navaja avtorica in imajo med drugim za posledico šibkejšo vlogo socialnoproventivnih ukrepov ter

manj sredstev za njihovo izvajanje, socialna prevencija kriminalitete ostaja del italijanske lokalne kulture in nacionalne kriminalnoproventivne prakse.

V prispevku o socialni prevenciji kriminalitete na Nizozemskem Evelyne Baillergeau pojasnjuje, da je izraz v njihovi nacionalni znanstveni literaturi le redko uporabljen in ga nadomeščajo pojmi, kot so administrativna prevencija (*administrative prevention*), strukturna prevencija (*structural prevention*) in v prestopnike usmerjena prevencija (*offender-oriented prevention*). Avtorica navaja, da na Nizozemskem ukrepe zmanjševanja stopnje kriminalitete pomembno zaznamuje politika vključevanja, še posebej v smeri krepitve povezave med mlajšo generacijo in ostalimi deli družbe ter vključevanja na trg dela. Avtorica predstavi pregled preventivne politike med leti 2001 in 2004 ter zaključuje, da socialna prevencija na Nizozemskem še vedno živi, a v »gneči« ostalih oblik prevencije kriminalitete.

Marit Egge in Helene I. Gundhus opišeta dolgoletno tradicijo kriminalnoproventivnih strategij na Norveškem, ki se med drugim kaže tudi v številu vladnih teles, ustanovljenih za ta namen v sedemdesetih letih – Norveški nacionalni svet za prevencijo kriminalitete (*The Norwegian National Crime Prevention Council*) ter Služba za mediacijo in poravnavo (*The Mediation and Reconciliation Service*) sta še danes glavna snovalca kriminalnoproventivnih politik. Avtorici poudarjata pomen socialne vključenosti, ki se spodbuja v okviru socialnoproventivnih politik, in zaključita, da v nasprotju z drugimi državami na Norveškem situacijska prevencija ne izpodriva socialne prevencije kriminalitete, ki je dojeta kot glavni kriminalnoproventivni model.

Josefina Castro, Carla S. Cardoso in Cândido da Agra poročajo, da na Portugalskem koncepta socialne prevencije kriminalitete ni mogoče najti niti v znanstveni literaturi niti v uradnih dokumentih ali političnem diskurzu. Vseeno je v drugi polovici devetdesetih let mogoče zaznati premik na področju obravnavanja kriminalitete in ogroženosti, in sicer v smeri javno-zasebnih partnerstev, državno-lokalnih partnerstev, policijskega dela v skupnosti, uvajanja tehnologije v preprečevanje kriminalitete ter implementacije socialnih programov, usmerjenih v preprečevanje kriminalitete in strahu pred kriminaliteto. Avtorji predstavijo tudi sistem Pogodb o lokalni varnosti (*Local Safety Contracts*), ki je začel leta 2008 ter predstavlja formalizirano vzpostavitev sodelovanja državnih in lokalnih oblasti, policije, javnih služb ter zasebnih institucij na lokalni ravni za zagotavljanje varnosti.

Gorazd Meško, Zoran Kanduč in Maja Jere ugotavljajo, da je oznaka socialna prevencija le redko, če sploh, uporabljena v slovenskem javnem diskurzu. Vseeno pa ni dvoma, da ob-

stajajo ukrepi, prakse in programi, ki jih je mogoče uvrstiti v koncept socialne prevencije, predvsem na lokalni ravni ter v povezavi s specifičnimi problematikami, kot so družinsko nasilje, trpinčenje na delovnem mestu ali v šoli, zločini iz sovraštva in zloraba drog. Številne preprečevalne dejavnosti na teh področjih so v svoji temeljni usmeritvi pravzaprav kulturne, v smislu, da merijo primarno na spreminjanje socialno nezaželenih vrednot ali normativnih pristopov. Avtorji ugotavljajo zelo majhen vpliv socialnopreventivnih idej na preventivno prakso v Sloveniji, v zadnjem času je v družbeni praksi zaznati vse večjo odsotnost socialne prevencije.

Amadeu Recasens i Brunet v prispevku o socialni prevenciji v Španiji zapiše, da v konceptu socialne prevencije kriminalitete beseda »kriminaliteta« prevlada nad »socialna«. Zgodovinski, družbeni in politični razlogi, ki jih natančneje opiše, so glavni vzrok za to, da je preprečevanje kriminalite-

te trdno povezano s policijskim delom. Niti v okviru socialnih politik ni mogoče zaznati usmerjenosti v preprečevanje kriminalitete, če že, gre za sekundarni ali kolateralni učinek. Upoštevajoč specifično špansko notranjo upravno delitev, avtor razdeli pregled kriminalnopreventivnih politik na državno raven, raven avtonomnih skupnosti, raven občin in na koncu predstavi še primer Barcelone.

Posamezni prispevki omogočajo vpogled v razvoj socialne prevencije kriminalitete in tudi širše kriminalnopreventivne politike posameznih evropskih držav, zbornik kot celota pa bralcu daje možnost proučevanja smeri, stranpoti, vzporednic in razlik socialnopreventivnih idej v evropskem prostoru, pri čemer je mogoče izluščiti primere dobrih praks posameznih strategij in programov.

Maja Jere

Tom Cockcroft: Police Culture: Themes and Concepts

(Policijska kultura: teme in pojmi). Routledge, 2013

Kot Tom Cockcroft sam navaja, je namen monografije predstaviti policijsko kulturo skozi pregled njenih tem in pojmov, pri čemer osvetli njen izvor ter praktične, pojmovne in analitične izzive njenega proučevanja skozi čas. Avtor opozarja, da se glede na spreminjajočo naravo policijskega dela in tudi širšega družbenega okolja pri poskusu razumevanja policijskega dela lahko le v manjši meri opremo na policijsko kulturo.

Knjiga je razdeljena na šest poglavij – v prvem so predstavljene definicije organizacijske in poklicne kulture, drugo poglavje se osredotoča na poklicno kulturo v okviru policijskega dela, tretje govori o ključnih »produktih« policijske kulture, v četrtem poglavju avtor proučuje spremembe v načinu policijskega dela in njihov vpliv na policijsko kulturo, peto poglavje osvetljuje raziskovanje policijskega dela in metodološke ovire, šesto poglavje pa avtor nameni upravljanju policijske kulture.

V uvodnem delu prvega poglavja avtor predstavi pojem organizacijske kulture, ki jo poenostavljeno lahko opredelimo kot način, kako skupina ljudi doživlja, zaznava in deluje znotraj organizacijskega okolja. Ker pa takšna opredelitev predpostavlja, da vsi zaposleni pripadajo eni kulturni skupini znotraj organizacije, kar je težko razumljivo, različni avtorji ugotavljajo, da znotraj ene organizacije obstajajo različne poklicne kulture. Temeljna razlika med obema pojmomoma je po mnenju nekaterih avtorjev v tem, da je organizacijska kultura vpeljana od zgoraj navzdol (*top-down*) in z njo upravlja vod-

stvo, poklicna kultura pa izhaja od spodaj navzgor (*bottom-up*) in jo oblikujejo zaposleni.

Drugo poglavje preide na poklicno kulturo znotraj policijskega dela, ki po prepričanju mnogih avtorjev ni monolitna. Slednja predpostavka pomeni pomemben temelj za oblikovanje definicije policijske kulture, hkrati pa vpelje nove pojmovne in praktične izzive na področje, ki je že samo po sebi izpostavljeno vsakokratnim spremembam družbenega in političnega konteksta. Tom Cockcroft zato izpostavi nekaj definicij redkih avtorjev, ki so si »upali« poskusiti definirati policijsko kulturo, in predstavi Westmarlandova (2008¹) obdobja razvoja proučevanja policijske kulture – zgodnje oziroma klasično, srednje in pozno obdobje. Težave in zmeda pri poskusih definiranja izhajajo tudi iz dejstva, da v delih iz zgodnjega oziroma klasičnega obdobja proučevanja ni mogoče najti izraza policijska kultura. V petdesetih in šestdesetih letih dvajsetega stoletja so tako avtorji uporabljali izraze, kot so poklicna razmerja, poklicne vloge, delovna osebnost in slog policijskega dela; skupno pa jim je predvsem proučevanje policijske diskrecije. V srednjem obdobju se je izraz policijska kultura že uveljavil in avtorji so se intenzivno ukvarjali z raznolikostjo policijske kulture, zaznati je naraščajoče zanimanje za vpliv vodstva in upravljanja na organizacijsko kulturo. Pozno obdobje proučevanja policijske

¹ Westmarland, L. (2008). Police cultures. V T. Newburn (ur.), *Handbook of policing* (str. 253–281). Collompton; Devon: Willan.

kulture je zaznamovano z raznolikostjo in kompleksnostjo idej. Sodobni avtorji priznavajo velik pomen dela in raziskovanja »pionirjev« s področja proučevanja policijske dejavnosti, kot so Westley, Skolnick in Banton, hkrati pa so kritični do uporabnosti del iz zgodnjega in srednjega obdobja pri današnjem proučevanju, saj smo bili in smo še priča temeljitim spremembam na področju policijskega dela in policije kot institucije od časa njihovega proučevanja (petdeseta in šestdeseta leta dvajsetega stoletja) do danes.

V tretjem poglavju se avtor ukvarja s ključnimi »produkti« policijske kulture, kot jih sam imenuje – gre za različne manifestacije, ki izhajajo iz policijske kulture in so lahko problematične v praksi izvajanja policijskega dela. V precejšnji meri je bila tako preučevana ideja o *policijskem delu kot načinu življenja*, ki združuje občutke, kot so moralna superiornost, občutek poslanstva in policijska »mitologija«. *Cinizem* se pri policistih razvije zaradi razkoraka med njihovim občutkom poslanstva in izkušnjami v realnem poklicnem svetu, pri čemer lahko situacija še poslabšajo morebitna pretirano idealistična pričakovanja o policijskem delu pred vstopom v policijo. Različni avtorji so ugotovili, da policijski cinizem vodi do negativnega mnenja o javnosti, manjšinah, policijskem vodstvu, sodnem sistemu, novih načinov opravljanja policijskega dela in drugih področjih. Vse to povečuje antipatijo policistov do vseh aspektov družbe z izjemo svoje idealizirane policijske stroke. V okviru obstoječe literature o policijski kulturi ima svoje mesto tudi *sumničavost*, ki se razvija pri institucionalnem oblikovanju posameznega policista skozi izobraževanje in usposabljanje ter preko praktičnih strategij, ki jih policija razvije za soočanje s potencialnimi nepredvidljivimi nevarnostmi, s katerimi se srečuje pri delu. Sumničavost lahko postane problematična, kadar vodi v ustavljanje ljudi na ulici, ki sicer ne počnejo nič nezakonitega, bi pa kraj, kjer se nahajajo, ali njihovo vedenje lahko kazalo na nasprotno. Slednje je sicer podprto tudi s sprejemanjem zakonodaje takšnega tipa, kar avtor ponazori s primerom leta 1824 sprejetega britanskega Zakona proti potepuštvu (*Vagrancy Act*). *Izolacija in solidarnost* sta med seboj povezana pojma (delujeta kot *push in pull* dejavnika), ki odsevata tendenco policistov, da se čustveno odmaknejo od širše javnosti in se v večji meri posvečajo odnosom s svojimi kolegi. Avtorji preteklih raziskav so proučevali tudi politično in moralno *konzervativnost* policistov, ki se je v mnogih primerih izkazala kot pomemben del policijske kulture. Znotraj poglavja Tom Cockcroft izpostavi še *spol in raso* v povezavi s policijsko kulturo, natančneje seksizem in rasizem. Nekaj podpoglavij je namenjenih tudi *diskreciji*, ki označuje element svobode pri udejanjanju vrednot in mnenj ter ima za policiste tudi velik simboličen pomen, saj šteje za simbol profesionalizacije policijske dejavnosti.

Četrto poglavje osvetljuje spremembe, ki so skozi čas zaznamovale policijsko delo in njihov vpliv na policijsko kulturo.

ro. Avtor kot največjo spremembo na področju policijskega dela v zadnjem desetletju navaja izgubljanje državnega monopola nad zagotavljanjem varnosti. Govorimo o pluralizaciji in privatizaciji policijske dejavnosti. Odpirajo se nova področja proučevanja, na primer policijska kultura v zasebnih organizacijah, ki se ukvarjajo s policijsko dejavnostjo, ter sodelovanje javnih in zasebnih policijskih organizacij. Avtorji se že lotevajo proučevanja poklicne kulture v zasebnih policijskih organizacijah, pri čemer se opirajo na obstoječa spoznanja o policijski kulturi v »klasičnih« (javnih) policijskih organizacijah. Začetne preproste, binarne upodobitve policijske kulture, ki jim je skupno iskanje podobnosti med policisti, njihovimi usmeritvami in vlogami, je zamenjala spremenljivost policijske kulture v vlogi podpornega mehanizma raznolikim načinom policijskega dela.

Peto poglavje Tom Cockcroft nameni pregledu raziskovanja policijske kulture, pri čemer izpostavi metodološke in analitične izzive ter že omenjene izzive v zvezi z definiranjem pojma. Eden od vidikov znanstvenega raziskovanja policijske dejavnosti je tudi ta, da je raziskovanje policijskega dela, tako kot tudi policijsko delo samo, podvrženo političnemu odločanju.

Začetki znanstvenega proučevanja policijske kulture so, z izjemo nekaterih zgodnjih del, vezani na družbene in kulturne spremembe v šestdesetih letih dvajsetega stoletja. Reiner in Newburn (2007²) sta v obdobju raziskovanja policijske dejavnosti v Veliki Britaniji razbrala pet stopenj, ki jih definirajo *konsenz*, *polemika*, *konflikt*, *protislovje* in *nadzorovanje kriminalitete*. Obdobje *konsenza* označuje pozna štirideseta in petdeseta leta dvajsetega stoletja, ko lahko govorimo o pretežno mirnem in neproblematičnem kontekstu opravljanja policijskega dela. Slednje ni trajalo dlje kot do poznih šestdesetih in začetka sedemdesetih let dvajsetega stoletja, ko se začela vrstiti poročila o incidentih, korupciji in diskriminaciji na strani policije (*polemika*). Obdobje *konflikta* je prineslo širše pojmovanje bistva policijskega dela in odprlo sistemsko vprašanja, kot je odgovornost policije in porazdelitev moči v družbi. Obdobje *protislovja* izhaja iz raznolikih in nemalokrat protislovnih pogledov znotraj kriminološkega realizma, ki se je v tem času ukvarjal s krizo etiologije in kaznovanja. V zadnjih letih pa smo priča premiku od ideoloških k pragmatičnim idejam, ki jim je skupno osredotočanje na *nadzorovanje kriminalitete*.

V zadnjem poglavju avtor prenese teoretične ugotovitve o policijski kulturi na raven policijske organizacije in njenega

² Reiner, R. in Newburn, T. (2007). Police research. V R. D. King in E. Wincup (ur.), *Doing research on crime and justice* (str. 343–374). Oxford: Oxford University Press.

upravljanja. Skozi prejšnja poglavja se je dotaknil problematičnih pojavov in vedenj, povezanih s policijsko kulturo, v zadnjem poglavju jim doda še korupcijo in absentizem. Poudari, da vzroki različnih oblik neželenega vedenja policistov ne izhajajo samo iz policijske kulture in jih je tako mogoče vsaj delno pojasniti tudi z drugimi dejavniki. Avtor zaključuje z mislijo, da pojmovanje policijske kulture kot spremenljivke namesto pojmovanja policijske kulture kot statičnega pojava omogoča uporabo takšnih metodoloških pristopov, ki bodo omogočili vpogled v (premalo raziskane) odnose med geografskimi, socialno-ekonomskimi in zgodovinskimi okviri policijskega dela.

Maja Jere